

ב

הקיימת היום ידירות?

(למותו הפראני של הרב מנשה יעקב לברטוב ז"ל)

בשואה האחרונה, באבדן כל קרובינו נשארנו ברובנו כשכולים ובודדים. ובדידות היא קשה לבן-אדם לנשא, אוכלת היא ומכרסמת את הלב ושוללת את מנוחת הנפש. ומה יעשה האדם במועקה עמוקה כזו? את אבא ואמא, את האחים והאחיות המתים אין להחיות — ובעל כרחך מתחילים להתאחות בסביבה של ידידים. ואם אמנם קשה לך לקומם סביבה שלמה של ידידים נאמנים בלב ונפש מן ההכרח שנתדבק לכל הפחות בידיד אחד בעל נפש, בעל לב פתוח ואזן קשבת לתינו. מכאובינו וגם ששוננו, ידיד אחד שמוכן באמת להיות כחלק מהווייתך ומעצמותך. אבל לצערנו אין אדמת אמריקה שלנו מוכשרת לקליטת מין צמח שכזה, ולא על נקלה אפשר פה למצא ידירות בלתי-מזוייפת. כל בנין הידידות בנוי כאן על הצפיה והסיכוי לרווחים גשמיים, על נכלי פוליטיקה, על זיקה משותפת בחיפוש מומטי כבוד לעצמך או על מזימות שנאה משותפת לשלישי. ידידות שאינה תלויה בדבר היא כאן מין הומר שאינו במציאות כלל וכלל, ומעולם איננה מטרה מהורה כשהיא לעצמה. היא, הידידות חיה וקיימת זמן מה כל עוד היא משמשת לאיזושהי מטרה חומרית גסה, אם על ידי ידידות זו אפשר לך להשיג דבר-מה עליה במעלות הציבוריות, התנשאות חומרית, אבל משפוסקות כל אילו העילות והמגמות פנה תיכף הידידות. ומה מאד מרומים כאן בני האדם בדמיון נפשם שהם מוקפים ידידים נאמנים ולא יודעים הם שמתחת למעטה הידידות רוחשות כל מיני מזימות של צרות-עין ואף של שנאה תוססת. ומה עלובים הם אלו הבריות המשלים את עצמם בחוויות של ידידות. אמנם כן לכאורה נראית „הידידות“ כאמיתית והידידים כידידים, ולמה לא? הלא נקלעים ומזדמנים לעתים כל כך קרובות לפונדקאות שונים, למסיבות ידידותיות. כל משנה-לילה בנקט, כל מוצאי-שבת סעודת מלוה-מלכה, בקיץ נפגשים בהרים ובחורף על חוף הים במיאמי, והשיחות נמשכות כדבש ודונג וצרי, החנופה ההדדית אופפת אותך סביב סביב והברכות והאיחולים המובנים שומפים את כל הווייתך ולמה לא להאמין... אבל מה מאד תאחזנו המבוכה והאכזבה, עת נתפקח ונראה כי מסובבים אנו בכחש ובכחל, ומה מאד גדול הכאב עת ניווכח שזמן רב מאד חיינו בקסם שוא ובדמיון „ידידות“ שכולה מאפע הבל ורעות-דות.

האדם כאן באמריקה נמצא במירוץ תמידי, אחד רודף כבוד, השני אחרי כסף, השלישי אחרי שלטון, הרביעי כולל כל המגמות גם יחד. ולכולם „אין פנאי“, אין שעות ואין רגע להתעניין באמת בגורלו של הידיד. הרודפים לא ישבעו לא כסף ולא כבוד ולא שלטון וקשה להם לשייר כלשהו לזולת. קשה לרוב בניהאדם להיות ידידים אמיתיים ונאמנים. האנוכיות, האגואיזם, הנסוע והמושרש עמוק עמוק בתוככי נפש האדם אינה מנחת לו להאדם שיפתח בקרבו את הידידות השחורה.

הרב ר' מנשה יעקב לברטוב מבורך חי' באותה המדה הגדולה של „ידידות אמיתית“. הוא היה ידיד-נפש חבר לבני וכוה הצטיין וכוה היה מבין יחידה-הסגולה שבאגודת הרבנים. הרבה ממנהיגינו יכולים היו ללמוד מסגנו האריך ידיד וחבר צריך להתנהג, האריך מהראוי לעת מצא לשלם מהכבוד עצמו ומההרכוש העצמאי אך בכדי לרוסם ולהציל את הזולת במצוקתו.